SCHIMBĂRI DE CONJUGARE LA VERBELE MOŞTENITE DE AROMÂNĂ DIN LATINĂ

Manuela Nevaci
Universitatea *Ovidius* Constanța

Conjugation Change in the Verbs Inherited by Aromanian from Latin (Abstract)

The paper addresses the fluctuation in the conjugation of the verbs inherited by Aromanian from Latin, emphasizing the preference of Aromanian for the reduction of the number of conjugations. Analyzing the material offered by DDA, DER as well as the results of a field investigation which we conducted in an Aromanian speech community (Farseroti) from Dobruja, we noticed that out of the total number of 311 inherited verbs, one third evinces such fluctuation of conjugation. Since the extension of the suffix –eári does not allow us to provide a classification based on the infinitive, we take into consideration, the second person plural suffix of the present indicative.

1. Dacoromâna şi aromâna, la fel ca şi celelalte dialecte româneşti, moştenesc cele patru conjugări existente în latină, conjugări stabilite după vocala tematică:

I : **-á** *cantáre* a III-a: **-´e** *légere*
a II-a: **-é** *vidére* a IV-a: **-í** *audíre*[1].

1.2. În limba vorbită se produc numeroase interferențe între cele patru conjugări, manifestate prin oscilația formelor sau prin treceri definitive de la o conjugare la alta. „Asemănările fonetice dintre teme şi desinențe, atracțiile dintre verbele înrudite semantic au constituit factori de dezechilibru permanent”[2], ajungându-se la situații în care unei anumite conjugări în latina clasică îi corespund forme de altă conjugare în latina vulgară.[3]

---

[1] *ILR* 1969: 75.

[2] *Idem* 1969: 79-80: „Confuzia dintre **ĕ** şi **ĭ** în hiat, având ca rezultat final transformarea ambelor sunete în **į,** atestată încă din secolul I e.n. în inscripțiile de la Pompei (*moreor* pt. *morior*, CIL IV, 9054) au dus la identificarea formală a persoanei I singular a conjugărilor a II-a şi a IV-a. Pe de altă parte, **ē** şi **ĭ** se confundă în latina târzie devenind **ę,** fapt care determină ştergerea diferențelor între persoana a II-a singular a conjugărilor a II-a şi a III-a. În felul acesta, formele conjugărilor a II-a, a III-a şi a IV-a ajung la singular aproape identice:

II	III	IV
-į(o)	-į(o)	-į(o)
-ę(s)	-ę (s)	-i(s)
-e(t)	-ę (t)	-ę(t).”

Conjugarea a III-a prezintă la persoana I singular forme identice cu celelalte conjugări doar la verbele cu temă vocalică.

[3] *Ibidem*.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

În latina târzie, procesul de regrupare a verbelor s-a intensificat. Între verbele de conjugarea a II-a şi cele de conjugarea a III-a s-au produs cele mai multe treceri, favorizate de asemănarea dintre vocalele predensinențiale, conjugarea a III-a fiind cea care şi-a îmbogățit inventarul: *adaugēre> adaugĕre, ardēre>ardĕre, fervēre>fervĕre, mulgēre>mulgĕre, respondēre>respondĕre, sorbēre>sorbĕre, torquēre>torquĕre*[4].

Izolat, se produc deplasări şi în sens invers, de la conjugarea a III-a la conjugarea a II-a: *cadĕre >cadēre, capĕre>capēre.*[5]

Închiderea vocalei **e** atunci când se află în hiat a favorizat trecerea unor verbe de conjugarea a II-a la conjugarea a IV-a: *albēre>*albīre, frondēre> *frondīre*.[6]

De asemenea, verbele incoative de conjugarea a II-a, terminate în **-ēscere** îşi schimbă vocala tematică în **-īscere** şi trec la conjugarea a IV-a: **lucīsco, *florīsco.*[7]

O categorie aparte de verbe de la conjugarea a III-a cu tema terminată în **ĭ** sau **ĕ** au trecut la conjugarea a IV-a*: fugĕre > fugire, petĕre > petire*[8].

1.3.3. Trecerea verbelor de la o conjugare la alta a determinat în unele limbi romanice (spaniolă, catalană, portugheză, sardă) reducerea celor patru conjugări moştenite din latină la trei clase flexionare: în spaniolă şi portugheză s-a extins conjugarea a II-a (a verbelor cu finală tematică accentuată); în catalană verbele de conjugarea a III-a le-au asimilat pe cele de conjugarea a II-a (mult mai bogată), fenomen înregistrat şi în sardă: conj. a II-a: (sp.) *vender*, (pg.) *vender*; conj. a III-a: (catal.) *ventre*, (srd.) *biere*. [9]

Alături de spaniolă, catalană şi sardă care au redus cele patru conjugări la trei, romanistul Lausberg include şi aromâna, menționând că verbele de la conjugarea a III-a au trecut la a II-a.[10]

Aromâna, ca şi dacoromâna, continuă tendința românei comune de confundare a conjugărilor. Theodor Capidan, Matilda Caragiu Marioțeanu, Nicolae Saramandu

---

[4] *Densusianu* 196: 103, *Ivănescu* 1980: 160.
[5] *ILR* 1969: 76.
[6] *Densusianu* 1961: 104.
[7] *Ibid*.; *Ivănescu* 1980: 160: „ sensul incoativ s-a păstrat la unele (*înfloresc*), dar s-a pierdut la altele (*lucesc, urăsc*); *Brâncuş* 2002: 28: apar două clase de verbe noi în latina dunăreană târzie: 1.în *-sc* (sufix care avea valoare incoativă): *floresco* „înfloresc" (inițial „încep să înfloresc"); 2. în *-izare*: baptizare „ a boteza". Ambele sufixe, ce caracterizează prezentul indicativului, al conjunctivului şi al imperativului, capătă o mare extindere în română" ; Cf. *Lombard* 1955: 1171, care stabileşte şase clase flexionare pentru dacoromână luând în considerare sufixele din structura prezentului indicativ.
[8] *Iordan* şi *Manoliu* 1965:198; *ILR* 1969: 76.
[9] *Lausberg* 1988: 259.
[10] *Ibid*.: „en español y portugués y también en macedorrumano, solamente se conservan tres conjugaciones latinas."; *ELIR* 1989: 76: „Idiomurile din zonele laterale ale Romaniei -sp. şi pg. în V.,arom., în E.- prezintă doar trei tipuri de desinențe; tipul care a dispărut corespunde c. 3, absorbită de c. 2."

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

discută fluctuația verbelor de la o conjugare la alta în aromână, arătând imposibilitatea clasificării în funcție de sufixul infinitivului.

Theodor Capidan a inventariat verbele care „arată treceri de conjugare nu numai la infinitiv, dar şi la alte forme verbale”[11], indicând însă numai fluctuația la infinitiv.

Matilda Caragiu Marioțeanu clasifică verbele în conjugări având în vedere întreaga paradigmă, adică toate desinențele şi sufixele relevante din flexiunea regulată: desinențele şi sufixele indicativului prezent, desinențele conjunctivului prezent, sufixele gerunziului, sufixele indicativului imperfect; desinențele şi sufixele perfectului simplu şi sufixele participiului. Formanții infinitivului, fiind irelevanți lipsesc din descriere. În acest fel, sunt stabilite cinci clase flexionare:

I	*cấntU*	a IV-a	1 *morU*
a II-a	*vedU*	a IV-a	2 *acoápirU*
a III-a1	*árdU*	a V-a	*ávdU.*[12]
a III-a2	*arúpU*		

Conjugarea a III-a prezintă două clase distincte în funcție de realizarea participiului (*ársă*, *arúptă*) în **-ă** sau **-tă.** De asemenea, conjugarea a IV-a prezintă două subclase în funcție de omonimiile desinențiale ale prezentului indicativ (1= 6 *moru* ,3=6 *acoápiru*).

În ceea ce priveşte trecerea verbelor de la conjugarea a III-a la a II-a, Matilda Caragiu Marioțeanu afirmă: „în aromână, nu se poate considera o clasă distinctă de conjugarea a II-a categoria verbelor de tipul *trekU, kunóscU* (clasate tradițional la conjugarea a III-a sau, pentru dacoromână, conj. a VIII-a, cf. Valeria Guțu Romalo) pentru că ele prezintă acelaşi tip paradigmatic, aceleaşi sufixe şi aceeaşi structură accentuată ca verbele din conjugarea a II-a)” [13].

Descriind conjugările din aromâna actuală în funcție de sufixul de indicativ prezent, persoana a II-a plural,[14] Nicolae Saramandu, arată că „în unele graiuri există o tendință de reducere a sufixelor de infinitiv la două, [**-á**] şi [**-éa**], prin analogie cu cele de imperfect indicativ şi deplasarea verbelor de la conjugarea a III-a şi a IV-a spre conjugarea I şi a II-a”.

2. În studiul de față ne-am propus să analizăm fluctuația verbelor moştenite din latină de aromână, evidențiind tendința aromânei pentru reducerea numărului de conjugări.

Lucrarea se bazează pe materialul dialectal publicat (volume de texte, dicționare ale aromânei) şi pe informațiile furnizate de bibliografia de specialitate,

[11] *Capidan* 1932: 433.
[12] *Caragiu-Marioțeanu* 1968: 134.
[13] *Ibidem.*
[14] *Saramandu* 1984: 450.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

informaţii la care am raportat rezultatele unei anchete de teren pe care am efectuat-o la aromânii fărşeroţi din Dobrogea[15].

2.1. Analizând materialul oferit de DDA şi CDDE am observat că o treime din totalul de 311 verbe moştenite de aromână din latină prezintă fluctuaţii de conjugări.O clasificare pe baza infinitivului fiind inoperantă din cauza extinderii sufixului **–eári**[16], luăm în considerare sufixul de indicativ prezent, persoana a II-a plural (unde sufixul de prezent se realizează pozitiv)[17]. Pentru etimologia verbelor am consultat CDDE (Candrea-Densusianu), DER (Alexandru Ciorănescu), DDA (Tache Papahagi), iar pentru paradigma verbală DDA.

Clasa verbală care înregistrează cele mai multe verbe ce trec la altă conjugare este conjugarea a III-a. Theodor Capidan[18] indică 61 verbe moştenite din latină care trec de la a III-a la a II-a.[19] În acest studiu arătăm că numărul acestor verbe este de 67, indicând forma de infinitiv (prezentă în DDA), de indicativ prezent, persoana a II-a plural, pentru cele două conjugări, forma existentă în latină, precum şi echivalentul din dacoromână. [20]

Nr. Crt.	VERB	GLOSARE	ETIMON LATIN	Conjugarea a III-a		Conjugarea a II-a	
				infinitiv	Ind.prez.,II pl.	infinitiv	Ind.prez.,II pl.
1	abát^{u}	a abate	abbatĕre	abátiri	abátiţ	abăteári	abătéţ
2	adúc^{u}	a aduce	adūcĕre	adúţiri	adúţiţ	aduţeári	aduţéţ
3	aĝúngu	a ajunge	adjüngĕre	aĝúndziri	aĝúndziţ	aĝundzeári	aĝundzéţ
4	aleg^{u}	a alege	alēgĕre	aleádziri	aleádziţ	alidzeári	alidzéţ
5	aprîndu	a aprinde	apprēndĕre	aprîndiri	aprîndiţ	aprindeári	aprindéţ
6	apún^{u}	a apune	apponĕre	apúniri	apúniţ	apuneári	apunéţ
7	arâd^{u}	a râde	ridĕre	arâdiri	arâdiţ	arâdeári	arâdéţ
8	*aród^{u}*	a roade	rodĕre	aróadiri	aróadiţ	*arudeári*	*arudéţ*
9	arúp^{u}	a rupe	rumpĕre	arúpiri	arúpiţ	arupeári	arupéţ
10	aspún^{u}	a spune	ex-ponĕre	aspúniri	aspúniţ	aspuneári	aspunéţ
11	astíngu	a stinge	extinguĕre	astíndziri	astíndziţ	astindzeári	astindzéţ
12	astrág^{u}	a trage	*ex-tragĕre	astrádziri	astrádziţ	astrădzeári	astrădzéţ
13	astríc^{u}	a strica	*ex-trajicĕre	astreáţiri	astreáţiţ	astrițeári	astriţéţ
14	aştérgu	a şterge	extergĕre	aşteárdziri	aşteárdziţ	aştirdzeári	aştirdzéţ
15	aúngu	a unge	ungĕre	aúndziri	aúndziţ	aundzeári	aundzéţ

[15] Anchete dialectale realizate în 1998 la grupurile de aromâni fărşeroţi din localităţile Cogealac, Mihail Kogălniceanu, Ovidiu, Palazu Mare.

[16] *Capidan* 1932: 433 consideră infinitivul în **-eári** „o substituire de desinenţă verbală a infinitivului substantivizat".

[17] *Saramandu* 1984: 449.

[18] *Capidan* 1932: 435-436.

[19] În ceea ce priveşte trecerea verbelor moştenite la conjugarea a II-a sau la a III-a precizăm că diferenţierea se realizează în funcţie de grai: la grămosteni şi fărşeroţi toate verbele moştenite din latină trec la a II-a, iar la pindeni la a III-a , cf. *Saramandu* 1984: 453.

[20]Pentru verbele scrise cursiv DDA indică doar forma de infinitiv a conjugării a III-a. Schimbarea conjugării a fost înregistrată în urma anchetelor dialectale.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

16	coc[u]	a coace	cocĕre	coáțiri	coáțiț	cuțeári	cuțéț
17	cos[u]	a coase	cosĕre	coásiri	coásiț	cuseári	cusét
18	culég[u]	a culege	collegĕre	culeádziri	culeádziț	culidzeári	culidzéț
19	discós[u]	a descoase	(des)cosĕre	discoásiri	discoásiț	discuseári	discusét
20	disfác[u]	a desface	desfacĕre	disfáțiri	disfáțiț	disfățeári	disfățéț
21	disfíngu	a desface aluatul	dis-fingĕre	disfíndziri	disfíndziț	disfindzeári	disfindzéț
22	distríngu	a destinde	distringĕre	distríndziri	distríndziț	distrindzeári	distrindzéț
23	dișcl'íd[u]	a deschide	descludĕre	dișcl'ídiri	dișcl'ídiț	dișcl'ideári	dișcl'idéț
24	dizvéscu	a dezvești	dis-vestire	dizveáștiri	dizveáștiț	dizvișteári	dizviștéț
25	duc[u]	a duce	ducĕre	dúțiri	dúțiț	duțeári	duțéț
26	dzâc[u]	a zice	dicĕre	dzâțiri	dzâțiț	dzâțeári	dzâțéț
27	dzem[u]	a geme	gemĕre	dzeámiri	dzeámiț	dzimeári	dzimét
28	fac[u]	a face	facĕre	fáțiri	fáțiț	fâțeári	fâțéț
29	frấngu	a frânge	frangĕre	frấndziri	frấndziț	frândzeári	frândzéț
30	frig[u]	a frige	frigĕre	frídziri	frídziț	fridzeári	fridzéț
31	hérbu	a fierbe	fĕrvĕre	heárbiri	heárbiț	hirbeári	hirbéț
32	învíngu	a învinge	vincĕre	învíndziri	învíndziț	învindzeári	învindzéț
33	ќérdu	a pierde	perdĕre	ќárdiri	ќárdiț	ќirdeári	ќirdéț
34	méscu	a cinsti	miscĕre	meáștiri	meáștiț	mișteári	miștéț
35	múlgu	a mulge	mulgĕre	múldziri	múldziț	muldzeári	muldzéț
36	náscu	a naște	nascĕre	náștiri	náștiț	năsteári	năștéț
37	ncl'íd[u]	a închide	includĕre	ncl'ídiri	ncl'ídiț	ncl'ideári	ncl'idéț
38	ndrégu	a aranja	dirigĕre	ndreádziri	ndreádziț	ndridzeári	ndridzéț
39	ndzérnu	a cerne	in-cernĕre	ndzeárniri	ndzeárniț	ndzirneári	ndzirnéț
40	neg[u]	a merge	mergĕre	neádziri	neádziț	nidzeári	nidzéț
41	(n)hig[u]	a înfige	(in)figĕre	(n)hidziri	(n)hidziț	nhidzeári	nhidzéț
42	nvéscu	a înveș mânta	*investĕre< investire	nveáștiri	nveáștiț	nvișteári	nvișteț
43	páscu	a paște	pascĕre	páștiri	páștiț	păsteári	păștéț
44	píngu	a împin ge	pingĕre	píndziri	píndziț	pindzeári	pindzéț
45	pitréc[u]	a petrece	per-traicĕre	pitreáțiri	pitreáțiț	pitrițeári	pitrițéț
46	plângu	a plânge	plangĕre	plândziri	plândziț	plăndzeári	plăndzéț
47	príndu	a prinde	prehendĕre	príndiri	príndiț	prindeári	prindéț
48	pun[u]	a pune	ponĕre	púniri	puniț	puneári	punéț
49	scot[u]	a scoate	*excotĕre	scoátiri	scoátiț	scuteári	scutéț
50	sórbu	a sorbi	sorbĕre	soárg'iri	soárg'iț	surg'ári	surg'íț
51	spárgu	a sparge	spargere	spárdziri	spárdziț	spârdzeári	spârdzéț
52	sprilíngu	a sprelin ge	ex-per-lingĕre	sprilíndziri	sprilíndziț	*sprilindzeári*	*sprilindzéț*
53	spun[u]	a spune	exponĕre	spúniri	spúniț	spuneári	spunéț
54	străpúngu	a străpun ge	*extra-pungĕre	străpúndziri	străpúndziț	străpundzeári	străpundzéț
55	stíngu	a stinge	stingĕre	stíndziri	stíndziț	stindzeári	stindzéț
56	stríngu	a strânge	stringĕre	stríndziri	stríndziț	strindzeári	strindzéț
57	sug[u]	a suge	sugĕre	súdziri	súdziț	sudzeári	sudzéț
58	tíndu	a întinde	tendĕre	tíndiri	tíndiț	tindeári	tindéț
59	tórcu	a toarce	torquĕre	toárțiri	toárțiț	turțeári	turțéț
60	trag[u]	a trage	*tragĕre[21]	trádziri	trádziț	trădzeári	trădzéț
61	trec[u]	a trece	traicĕre	treáțiri	treáțiț	trițeári	trițéț
62	túndu	a tunde	tondĕre<tondĕre	túndiri	túndiț	tundeári	tundéț
63	țingu	a încinge	cingĕre	țeándziri	țindziț	țindzeári	țindzéț

[21] DER (apud Pușcariu): variantă vulgară de la *trahĕre*.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

64	víndu	a vinde	vendĕre	víndiri	víndiț	vindeári	vindé
65	*zbat*^{u}	a (se) zbate	ex-battĕre <battuĕre	zbátiri	zbátiț	*zbăteári*	*zbătéț*
66	zmúlgu	a zmulge	*ex-mulgĕre	zmúldziri	zmúldziț	zmuldzeári	zmuldzéț
67	zvom^{u}	a voma	*exvomĕre	zvoámiri	zvoámiț	zvumeári	zvuméț

Următoarele verbe au trecut de la conjugarea a II-a la conjugarea a III-a:

Nr. crt.	VERB	GLOSARE	ETIMON LATIN	Conjugarea a II-a		Conjugarea a III-a	
				infinitiv	ind.prez.,II pl.	infinitiv	ind.prez.,II pl.
1.	dzac^{u}	a zăcea	jacēre	dzâțeári	dzățéț[22]	dzáțiri	dzáțiț
2.	*ț*ân^{u}	a ține	tenēre	țâneári	țânéț	*ț*ániri	*ț*ániț
3.	úmplu	a umple	*umplēre[23]	umpleári	umpléț	úmpliri	úmpliț

Fluctuații ale verbelor au loc şi între conjugările I şi a IV-a: arudzinédzu „a rugini” < aeruginare prezintă formele *arudzinári / arudziníri*.Verbele care au trecut de la conjugarea I la a IV-a sunt:

Nr. crt.	VERB	GLOSARE	ETIMON LATIN	Conjugarea a IV-a		Conjugarea I	
				infinitiv	Ind.prez.,II pl.	infinitiv	Ind.prez.,II pl.
1.	amurț*ă*scu	a amorți	*ammortire	amurț*â*ri	amurț*â*ț	amurțari	amurțaț
2.	amăr*ă*scu	a amări	amarire	amăr*â*ri	amăr*â*ț	amărári	amăráț
3	gurńéscu	a grohăi	grunire	gurńíri	gurńíț	gurńári	gurńáț
4	tuşéscu	a tuşi	tusire	tuşíri	tuşíț	tuşári	tuşáț[24]

Verbul *scriu* prezintă forme flexionare pentru conjugarea a III-a: *scriiri/scriț* şi pentru conjugarea I: *scriári/scriáț*.

De la conjugarea I la conjugarea a II-a trece doar verbul *stau* “a sta”< stare: (I: *stári/staț* , II: *stăteári/stătéț*.)

De asemenea, sunt câteva verbe care se încadrează în trei clase flexionare:

a) III, II, I: *adávgu*[25] „ a adăuga”<adaugĕre, *aştérnu* „a aşterne”< asternĕre, *dipún*^{u} „a coborî”<deponēre, *pitrúndu* a „pătrunde”<pertundĕre;

[22] Se confundă cu *dzâțéț* „zăceți”.

[23] DER, p. 817: “ca şi în cazul lui *umfla*(apud Puşcariu) trecerea lui *in*>*un* poate fi anterioară românei comune; cf. sardă *úmplere*, catalană *umpir*.

[24] Formă înregistrată la aromânii fărşeroți.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

b) III, IV, II: *fug*^{u} „a fugi”‹fugire;
c) IV, III, II: *arăḱéscu* “a răpi”‹*rapire).

Conjugare	Verb	Infinitiv	Ind.prez.,II pl.
I	adávgu	adăvgári	adăvgáț
	aștérnu	aștirnári	aștirnáț
	dipún^{u}	dipunári	dipunáț
	pitrúndu	pitrundári	pitrundáț
a II-a	adávgu	adăvdzeári	adăvdzéț
	arăḱéscu	arăḱári	?
	aștérnu	aștirneári	aștirnéț
	dipún^{u}	dipuneári	dipunéț
	fug^{u}	fudzeári	?
	pitrúndu	pitrundeári	pitrundéț
a-III-a	adávgu	adávdziri	adávdziț
	arăḱéscu	aráḱiri	aráḱiț
	aștérnu	aștearniri	aștearniț
	dipún^{u}	dipúniri	dipúniț
	fug^{u}	fúdziri	fúdziț
	pitrúndu	pitrúndiri	pitrúndiț
a-IV-a	arăḱéscu	arăḱíri	arăḱíț
	fug^{u}	fudzíri	fudzíț

Verbele care prezintă treceri de la conjugarea a IV-a la conjugarea a II-a sunt:

Nr. crt.	VERB	GLOSARE	ETIMON LATIN	Conjugarea a IV-a		Conjugarea a II-a	
				infinitiv	Ind.prez.,II pl.	infinitiv	Ind.prez.,II pl.
1.	*nsár*^{u}	a sări	in-salire	ansăríri	ansăríț	ansăreári	ansăréț
2.	γin^{u}	a veni	venire	γiníri	yiníț	γineári	yinéț
3.	știu	a ști	scire	ștíri	știț	șteári	știț

O categorie aparte de treceri formează verbele de conjugarea a-IV-a care doar aparent trec la conjugarea a II-a (prin forma de infinitiv):

Nr Cr	VERB	GLOSARE	ETIMON LATIN	INFINITIV	
				Conj. a II-a	Conj. a IV-a
1.	*acoápir*^{u}	a acoperi	ac-coperire	*acupireári*	acupiríri
2.	*apír*^{u}	a se face zi	aperire	*apireári*	apiríri
3.	*dorm*^{u}	a dormi	dormire	*durńeári*	durńíri
4.	*hivréscu*	a avea friguri	febrire	*hivreári*	hivríri
5.	*lărdzéscu*	a lărgi	largire	*lărdzeári*	lărdzíri

[25] Cf. *Lombard* 1995: 167; DELR; Pană-Dindelegan 1987: 61, *a adăuga* circulă și în dacoromână cu trei forme flexionare: *adauge ~ adăugi ~ adăuga*.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

6.	*luțéscu*	a luci	lucire	*luțeári*	luțíri
7.	*mor*^{u}	a muri	morire	*mureári*	muríri
8.	*mudzéscu*	a mugi	mugire	*mudzeári*	mudzíri
9.	*ndulțésc*^{u}	a îndulci	indulcire	*ndulțeári*	ndulțíri
10	*nflurésc*^{u}	a înflori	inflorire	*nflureári*	nfluríri

2.1.2 Analizând încadrarea în sistemul de conjugare al aromânei a verbelor moştenite din latină observăm treceri ale unora încă din latina târzie – fenomen continuat apoi în româna comună (vezi supra **1.2**.):

a) a II-a>a III-a: adaugēre > adaugĕre; extragēre > extragĕre; lucēre> lucĕre; miscēre>miscĕre; ridēre>ridĕre;tondēre>tondĕre.

b) a III-a>a IV-a: *florĕsco>florire, rapēre>rapire*

c) a IV-a > a V-a*: vestire> dis-vestĕre*

d) I > a IV-a: *aeruginare > aeruginire.*

Schimbările de conjugare din aromână au fost determinate de presiunea sistemului de accentuare a majorității claselor de verbe (de pe radical pe sufix).

Trecerile de conjugare din sistemul verbal al aromânei antrenează clasele în întregime, şi nu doar verbe izolate, modificându-se formele de prezent indicativ, participiu şi, uneori, şi de perfect simplu. Prin urmare, aromâna reduce sistemul conjugărilor moştenite la trei, specializându-se pe graiuri (conjugarea a II-a în graiul pindenilor, iar a III-a în cel al grămostenilor, fărşeroților şi moscopolenior) şi continuă astfel procesul din româna comună, însă dezvoltând aceeaşi tendință manifestată în Romania occidentală.

SIGLE ŞI ABREVIERI

CDDE: Candrea, I.-A. / Densusianu, Ov., *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine. A – Putea*, Bucureşti, 1914.
DDA: Papahagi, Tache, *Dicționarul dialectului aromân, general şi etimologic*, ediția a II-a, Bucureşti, 1974.
DER: Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, 2001.
ELIR: Sala, Marius (coord.), *Enciclopedia limbilor romanice*, Bucureşti,1989.
ELR: Sala, Marius (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Bucureşti, 2001.

BIBLIOGRAFIE

Brâncuş, 1976: Brâncuş, Grigore, *Limba română contemporană. Morfologia verbului*, Bucureşti, 1976.
Brâncuş, 2002: *Introducere în istoria limbii române*, Bucureşti, 2002.
Capidan, 1932: Capidan, Theodor *Aromânii. Dialectul aromân*, Bucureşti, 1932.
Caragiu-Marioțeanu, 1968: Caragiu-Marioțeanu, Matilda, *Fono-morfologie aromână*, Bucureşti, 1968.
Densusianu, II, 1961: Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române*, II, Bucureşti, 1961.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)

ILR, 1969: *Istoria limbii române* II, Bucureşti, 1969.
Iordan şi Manoliu, 1965: Iordan, Iorgu şi Manoliu, Maria, *Introducere în lingvistica romanică*, Bucureşti, 1965.
Ivănescu, 1980: Ivănescu, George, *Istoria limbii române*, Iaşi, 1980.
Lausberg, 1988: Lausbeg, Heinrich, *Lingüística románica*, Madrid, 1988.
Lombard, Alf, 1955: Lombard, Alf, *Le verbe roumain. Étude morphologique*, I-II, Lund, 1955.
Pană Dindelegan, 1987: Pană-Dindelegan, Gabriela, *Aspecte ale dinamicii sistemului morfologic verbal*, Bucureşti, 1987.
Saramandu, 1984: Saramandu, Nicolae, *Aromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 1984.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:52:32 UTC)